

		ab
arhitektura v sloveniji 2004-2006	miha dešman uroš lobnik	D uvodnik intervju esej predstavitev prevodi

Kje je danes slovenska arhitektura? Kaj lahko ponudi evropskemu prostoru, kaj mu ponuja?

Slovenija je bila v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja evropska eksperimentalna oaza na zahodnem robu vzhodne sivine. To vlogo poligona za eksperimente je na nek način vzpostavila tudi po osamosvojitvi. Odpiranje in tranzicija sta bila buren proces, ki je tudi na področju arhitekture postavil pod vprašaj mnoge prej nedotakljive paradigme, kot npr. zahtevo po zadržani skromnosti, socialni pravičnosti, racionalnosti funkcije in izraza, iskrenosti konstrukcije itd., in vzpostavil nove: prevlado zasebnega nad javnim, arhitekturo spektakla, arhitekturo medijske prodornosti, arhitekturo kot lifestyle in trend, pojav arhitekturnih zvezdnikov itd.

Arhitekturna kultura in njene institucije so prav tako doživele in še doživljajo temeljite spremembe. Misli na ustanovitev arhitekturne zbornice, prestrukturiranje arhitekturnih birojev, pojav novih medijev, sprejemanje in spreminjanje zakonodaje, prestrukturiranje fakultete za arhitekturo itd.

Slovenija na področju arhitekture doživlja eksplozijo dogajanja. Če sta nastali pred desetimi leti največ dve ali tri, včasih pa niti ena res opazna realizacija na leto, je v zadnjih letih drugače; vsako leto nastane več kvalitetnih arhitektur, toliko, da ostajajo spregledana dela, ki bi še par let nazaj odnesla prestižne nacionalne arhitekturne nagrade. Na nek način se arhitekturna kultura ponovno razcveta, čeprav na drugačen način, kot se je v legendarnih šestdesetih.

Pojavile so se nove generacije arhitektov, zamenjala se je struktura naročnikov. V procesu vzpostavljanja in prilagajanja novim tržnim razmeram so se najbolje znašle nove generacije arhitektov, ki so razvile nove delovne in kreativne strategije. Iz starejših generacij izstopa nekaj arhitektov s prepoznavnimi arhitekturnimi opusi (ki jih v navalu novega ne uspemo ustrezno vrednotiti). Še vedno pa ostaja velik del arhitekturne stroke ob robu, brez ambicij in brez presežkov.

Po poldrugem desetletju je nastopil čas za sintetiziranje. Če torej skušamo analizirati pluralno platenje slovenske arhitekture v zadnjih letih, naletimo na dvojnost stališč. Nekateri vlečejo niti iz slovenske šole in kontinuitete (predvsem starejše in srednje generacije) in smatrajo, da je arhitektura kultura, ki ima opraviti s prostorom in kontekstom, ki je lahko nacionalen, geografski, zgodovinski, če hočete, tudi Mediteran, Alpe, les in kamen itd. Morda ustreza Framptonov termin kritični regionalizem. Drugi, predvsem mlajši, pa razmišljajo drugače, s sodobno skovanko bi lahko rekli globalno, se vračajo in obračajo k lokalnemu iz svoje globalne pozicije. Zanimajo jih mediji, arhitektura čutne izkušnje bolj kot kulturnega nivoja, tržne učinkovitosti bolj kot etične veljavnosti. Ob teh dveh osnovnih usmeritvah seveda obstajajo še številne vmesne in hibridne pozicije.

V zmedi vrednot vse bolj potrebujemo oblikovanje samolastne kulturne držе, ki bi ustvarjala možnosti, da bi globalni vpliv zahodne kulture (zlasti ameriške) ne prevzel celotnega polja kulture. Izogibati bi se morala skrajnostim, kot je ekstremistični izolacionizem na eni, pa tudi kulturno povsem odprt vstop v globalno družbo na drugi strani. Ta številka ab-ja je na sledi zametkom take pozicije v delu slovenskih arhitektov. Gre za arhitekte, ki niso generacijsko zamejeni, in pri katerih je moč zaznati težnjo po iskanju ravnotežja med obema pristopoma, med nujnostjo krepitve lastne nacionalne identitete in prepoznavnosti ter sočasnim odpiranjem tujim vplivom, torej v smislu nekakšnega globalizma, kot hkrati globalne in lokalne usmeritve. Po drugi strani pa gre za ponovno odpiranje vprašanj o najširši odgovornosti arhitekture. O odgovornosti, ki ni le estetska in ekonomska, pač pa je družbena, etična in socialna.

Dvoletni pregled arhitekture ni toliko posledica arhivske vneme kot predvsem potrebe, da se v Sloveniji sintetizira pogled na arhitekturna dogajanja, da se revitalizira arhitekturna kritika in dvigne standard vrednotenja arhitekture. S polnopravnim članstvom v EU seje obenem vzpostavila potreba po vrednotenju slovenske arhitekture v kontekstu evropske, po ustreznem prezentiranju oziroma uveljavljanju slovenske arhitekture v evropskem prostoru, kar pomeni, da obstaja predvsem potreba po revitaliziranju pogleda na slovensko arhitekturo. Cilj te številke revije ab-ja je narediti prerez oz. inventuro slovenske arhitekture v zadnjih dveh letih in jo ovrednotili iz skupne perspektive, iz intelektualne in kritične pozicije, ki jo zastopajo uredniki. Narediti pogled "od znotraj navzven".

Almanah je tudi inventarni - sintetizirani prikaz dela slovenskih arhitektov v zadnjih dveh letih.

Ker je produkcija velika, smo se odločili za relativno širok kriterij izbora. Zato pregled ni le slika najbolj avantgardnega arhitekturnega dogajanja, ponuja tudi prerez skozi stanje v stroki.

Struktura almanaha sledi razdelitvi predstavljenih arhitektur po tematskih sklopih: stanovanjska gradnja, šole in druge javne stavbe, infrastrukturni objekti, luksuzne vile, urbane ureditve in itd. Tematski sklopi ne sledijo le tipološkim, pač pa tudi drugim lastnostim predstavljenih arhitektur. Hiše, ki postavljajo standarde, so postavljene na čelo vsake teme in so predstavljene bolj podrobno, sledi jim pregled arhitektur, ki izhajajo iz "iste ali podobne zgodbe". Zato je predstavitev potrebno brati in razumeti večplastno in odprto za naknadne dopolnitve, tako v smislu samega seznama objavljenih arhitekturnih del kot teoretskih osvetlitev in precizacij posameznih stališč.

Predstavitev spremljajo eseji, ki ocenjujejo letno produkcijo, ali pa opozarjajo na primerljive evropske situacije. Eseji bi naj vzpostavili čimbolj stvarna očišča za nadaljnje vrednotenje, ki ga slovenska arhitektura ob svoji kvalitativni in množični produkciji že zaradi nacionalnega interesa potrebuje. Slovenska arhitektura lahko postane prepoznavna doma in v evropskem prostoru s kvalitetno kritiko, ki bo "postavila stvari na svoje mesto". Potrebujemo kritiko, ki bo težila k objektivnosti, ki bo iz enakih ali vsaj sorodnih izhodišč pregledala produkcijo, opazila spregledane arhitekture in prizemljila s samohvalo lansirane. Želimo torej več objektivnosti, manj spregledov dobrih in manj glorifikacije slabih.